
DOKUMENTY A MATERIÁLY

FRANCÚZSKA VOJENSKÁ MISIA V ČESKOSLOVENSKU 1919 – 1938 (SPRÁVA O JEJ ČINNOSTI OD FEBRUÁRA DO OKTÓBRA 1919)

MILOSLAV ČAPLOVIČ – PAVOL PETRUF

ČAPLOVIČ, Miloslav – PETRUF, Pavol: Report on French Military Mission Activity. *Vojenská história*, 5, 4, 2001, pp.85 – 102, Bratislava.

The authors elaborated and translated from French an original material related to reporting of the Commander-in-chief of the Czecho-Slovak Army, the Chief of the French Military Mission in the Czecho-Slovak Republic, to the Minister of National Defence on French Military Mission Activity. They write about military and political situation in the country after the arrival in Prague in February 1919 and about the tasks that the French Military Mission ought to meet in the Army. The document describes general organisation of the Army – elaborated by the 1st Section, intelligence service, operation, training and transport. Independent part is devoted to artillery, automobile operation, engineering, air force, rear headquarters, and health service. *Military History. Czechoslovakia. Period between Two World Wars. French Military Mission.*

Budovanie čs. dobrovoľníckej armády – légii v čase prvej svetovej vojny potvrdené zmluvnými záväzkami vo Francúzsku 16. decembra 1917 a v Taliansku 21. apríla 1918 malo nezvyčajný charakter. Česko-slovenská dobrovoľnícka armáda nebola mocenským nástrojom rovnomeného štátu, pretože svojim bojovým nasadením po boku vojsk Dohodových mocností, jeho vznik – na základe idey o Československej štátnosti – na mape Európy iba presadzovala. V tom čase však táto armáda nemala svoju elitu (čiže najvyššie veliteľské kádre), a preto Dohodové mocnosti, na ktorých území sa jej dobrovoľnícke jednotky formovali, boli ústretové aj v tejto oblasti. Napríklad v decembri 1917 bol francúzsky generál Pierre Thiebaut Charles Maurice Janin ustanovený za náčelníka *Mission militaire franco-tchecoslovaque* a o dva mesiace neskôr, 27. februára 1918 aj za hlavného veliteľa česko-slovenského vojska (légii) v zahraničí. V auguste 1918 generála Janina poverili velením čs. légii v Rusku, ktoré boli 7. februára 1918 na základe inštrukcie francúzskeho ministerstva vojny uznané za súčasť autonómneho čs. legionárskeho vojska vo Francúzsku. V októbri 1918 prevzal generál Janin velenie nad všetkými spojeneckými – dohodovými vojskami na Sibíri.¹

Do čela čs. legionárskych jednotiek boli vymenovaní aj ďalší francúzski, talianski, ale aj ruskí generáli a dôstojníci. Mnohí z nich boli pri tom, keď tieto jednotky prekročili hranice vytúženej vlasti – Česko-Slovenska, ktoré vzniklo 28. októbra 1918 na základe samourčovacieho práva a medzinárodného uznania.

Proces vzniku tohto štátu na troskách rakúsko-uhorskej monarchie však nebol taký jednoduchý. Vyžiadala si to zložitá vojensko-politická situácia, ktorú okrem vnútropolitckej nestability republiky charakterizovala absencia pevných, právne a medzinárodne garantovaných hraníc. Predovšetkým

¹ Podrobnejšie FIDLER, J.: *Generálové legionári*. Brno, Books 1999, s. 111 – 121; GALANDAUER, J. a kol: *Slovník prvního československého odboje 1914 – 1918*. Praha 1993, s. 58 – 59; ŠTEIDLER, F. V.: *Československé hnutí na Rusi*. (Informační přehled). Praha 1922, s. 51; Pozri tiež JANIN, M.: *Moje účast na československém boji za svobodu*. Praha, b. d.; KOVÁČ, D.: *Deux hommes dans la grande guerre: Maurice Janin et Milan Rastislav Štefánik*. In: *Guerres mondiales et conflits contemporaines*, N. 169/1993.

jej východná časť, Slovensko, sa už na sklonku roku 1918 zmietalo medzi riešením národno-demokratickej revolúcie a revolúcie sociálnej, a ani nová maďarská vláda grófa Mihálya Károlyiho (od 31. 10. 1918) sa Slovenska, ako čiastky bývalého Horného Uhorska, nechcela vzdať dobrovoľne. Preto sa jeho začleňovanie do spoločného štátneho zväzku s českými krajinami realizovalo iba postupne v niekoľkých etapách do leta 1919 a sprevádzali ho aj nečakané dramatické zvraty.²

V čase, keď najvyššie čs. politické vojenské kruhy museli sústrediť hlavnú pozornosť na upevnenie politickej a vojenskej moci na celom území nového štátu bez toho, aby boli disponovali dostatočnou vojenskou silou, objavilo sa niekoľko stabilizačných prvkov, ktoré napomohli uviesť štátne zriadenie a jeho brannú moc v pomerne krátkom čase do štandardného demokratického a mierového života. Jedným z nich bol aj príchod Francúzskej vojenskej misie (ďalej aj FVM) do Česko-Slovenska vo februári 1919.

* * *

Vo chvíli, keď 13. februára 1919 prišiel do Prahy divízny generál Maurice-César-Joseph Pellé³, ako dezignovaný náčelník FVM, mali už obyvatelia Česko-Slovenska prvý kontakt s francúzskymi dôstojníkmi za sebou. V priebehu januára 1919 sa totiž do republiky presunuli v transportoch čs. legionárske pluky č. 21 – 23 z Francúzska, v ktorých pôsobilo na rozhodujúcich veliteľských postoch 18 francúzskych dôstojníkov.⁴ Časť týchto vojenských jednotiek, spolu s dobrovoľníkmi jednotkami čs. domáceho vojska, bola nasadená do bojov proti poľskému vojsku o sporné územie sliezskeho Tešínska, ktoré trvali od 23. januára 1919 až do stanovenia demarkačnej čiary a podpísania vojenského dohovoru 25. februára 1919.⁵ Napríklad 21. streleckému pluku čs. légii, nasadenému v Tešínskej operácii v prvom slede, velil francúzsky pplk. Antoine Paul Léon Gillain⁶, vtedy už v službách čs. armády, a to na základe *Zmluvy o francúzskych vojenských osobách pridelených čs. armáde*, ktorú podpísali 10. januára 1919 v Paríži čs. minister zahraničných vecí Dr. Edvard Beneš a francúzsky ministerský predseda a minister vojny Georges Clemenceau.⁷ Vzťahovala sa však iba na 18 už spomínaných francúzskych dôstojníkov, kto-

²Podrobnejšie HRONSKÝ, M.: Slovensko pri zrode Československa. Bratislava 1987; Ten istý: Slovenská a maďarská politika pri vzniku Československa. In: Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století, č. 3. Praha 1995, s. 55 – 79; Ten istý: Priebeh vojenského konfliktu ČSR s Maďarskom v roku 1919. In: Historický časopis, 1993, č. 5 a č. 6, s. 583 – 621; Kol. autorov: Vpád maďarských bolševikov na Slovensko v roku 1919. Trnava 1936, 1938.

Územie Slovenska a Podkarpatskej Rusi bolo definitívne spojené s českými krajinami až po podpise mierovej zmluvy s Maďarskom 4. júna 1919 v paláci Grand Trianon vo Versailles pri Paríži. Bližšie DEÁK, L.: Trianon – ilúzie a skutočnosť. Bratislava 1995; HRONSKÝ, M.: Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1919. Bratislava 1998.

³Biografický náčrt generála Pellého pozri FIDLER, J.: První náčelník Hlavního štábu československé branné moci, général de division Maurice-César-Joseph Pell . In: Historie a vojenství, 1999,  . 1, s. 178 – 189.

⁴FIDLER, J.: Význam francouzsk  vojensk  mise pro výstavbu  eskoslovensk  brann  moci. In: Vojensk  rozhledy, 8 (40), 1919,  . 2, s. 118.

 s. legionárske pluky vo Francúzsku boli 3. decembra 1918 reorganizovan  do 5. streleckej divízie, ktorej velil francúzsky plukovník Armand Charles Philippe. (Vojenský historický archiv (ďalej VHA) Praha, f. MNO – Prezidium 1918 – 1923, kr.  . 43, inv.  . 2146.)

⁵O  s.-poľskom vojenskom konflikte o územie Tešínska v roku 1919 bližšie JEŽEK, Z.:  cast dobrovoln k  v boj ch o Slovensko a Tešínsko v letech 1918 – 1919. Praha 1937, s. 300 – 316, 329 – 342. Porovnaj PRZYBYLSKI, A.: Walka o Slask cieszyński w styczniu 1919 roku. Warszawa 1932.

⁶VHA Praha, f. Vojenský archiv, kr.  . 2, sign. 28/1/39 – 10.

⁷Bližšie Francouzsk  vojensk  mise v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů. S rie I: 1919 – 1925, Svazek 1.: Smlouvy, dohody, statuty. Praha 1999, s. 7 – 13 (Dok. 1). Tiež VHA Praha, f. Franc zsk  vojensk  misia (ďalej FVM) 1919 – 1939, kr.  . 1, I. oddelenie (organiza n ), 1 zväzok.

Obdobn  dohodu, nazvan  *Contract relatif aux cadres italiens d tach s dans l' Arm e tch coslovaque* podpísali u z v decembri 1918 minister E. Beneš (v zast pen  gen. M. R. Štefánika) a taliansky minister gen. E. Caviglia. (KL PA, B.: Italsk  vojensk  mise v Československu. In: Historie a vojenství, 1995,  . 3, s. 33). Podrobnejšie VHA Praha, f. VKPR 1919 – 1939, kr.  . 18,  .j. 311 (zprav.).

rých právne postavenie v čase od januára do júla 1919 bolo odlišné od generálov a dôstojníkov prináležiacich k Francúzskej vojenskej misii v Česko-Slovensku. V uvedenom období ani neboli započítaní do jej početného stavu.⁸

Francúzska vojenská misia prišla do Česko-Slovenska po viacerých rokovaniach politických predstaviteľov oboch zainteresovaných strán, ktoré sa uskutočnili na prelome rokov 1918 a 1919.⁹ So zámerom vyslať túto misiu do republiky, oboznámil členov dočasného zákonodarného orgánu Národného výboru česko-slovenského (predchodcu Národného zhromaždenia RČS) prvýkrát v písomnej podobe E. Beneš 9. novembra 1918. Zároveň ich požiadal aj o súhlas, aby mohol o tom začať rokovať s francúzskou vládou.¹⁰ Jej vyslanie do Československa napokon definitívne legalizovala medzivládna zmluva (*Contrat relatif a l'envoi d'une Mission militaire française en Bohême*) podpísaná 20. januára 1919 v Paríži. Tvorilo ju dvanásť článkov a tri prílohy. Pokiaľ išlo o personálne (funkčné) obsadenie tejto misie, článok II. zmluvy určil, že na jej čele bude stáť generál a že jej zloženie (predpísaný početný stav) bude zodpovedať prílohe I. zmluvy. Tá zahŕňala 39 dôstojníkov a 38 osôb pomocného personálu – mužstva (pisári a kresliči máp, telefonisti, ošetrovatel' a ďalší). Neskoršie zmeny tohto zloženia bolo možné uplatniť po dohode obidvoch vlád.¹¹

Na základe tejto zmluvy, organizačná štruktúra Francúzskej vojenskej misie v ČSR sa takmer zhodovala so štruktúrou veliteľstva vyššej jednotky – čiže popri štábe mala aj riadiace zložky jednotlivých druhov zbraní (vojsk) a služieb, hlavný stan a pomocné služby. Misii velil náčelník (Chef) v hodnosti divízneho generála, ktorý mal k dispozícii ordonančného dôstojníka, t.j. pobočníka.¹² Na čele štábu misie stál náčelník štábu a jeho zástupca (S. Chef). Štyri oddelenia (Bureau) zodpovedali tradičnej organizácii francúzskych štábov – 1. oddelenie (organizačné), 2. oddelenie (spravodajské), 3. oddelenie (operačné) a 4. oddelenie (dopravné).¹³

Dňa 26. januára 1919 podpísali E. Beneš a G. Clemenceau v Paríži *Dohodu medzi francúzskou a československou vládou o právomociach Francúzskej vojenskej misie v Československej republike*. Zatiaľ čo zmluva z 20. januára 1919 mala všeobecno-technický charakter a stanovila podmienky služby v misii, dohoda z 26. januára určila kompetencie misie a špecifikovala jej úlohy, ktoré korešpondovali s cieľom uplatniť francúzsky vplyv na spôsob organizácie a výstavby čs. armády, metódy výcviku a prípravu dôstojníckeho zboru. Konkrétne poslanie Francúzskej vojenskej misie definoval článok II., v ktorom sa píše, že jej úlohou je spolupracovať s československým ministrom národnej obrany pri organizácii a výcviku čs. armády, hlavne pri výstavbe: a) ministerstva národnej obrany, b) Hlavného (generálneho) štábu armády, c) škôl pre štáby, škôl pre vyšších a nižších dôstojníkov a učebných stredísk pre dôstojní-

⁸BŘACH, R.: Příjezd francouzské vojenské mise do Prahy v únoru 1919. In: Historie a vojenství, 1997, č. 2, s. 31.

Obidve kategórie francúzskych generálov a dôstojníkov boli zlúčené až rozhodnutím náčelníka francúzskeho generálneho štábu Albyho – *Statuts du personnel militaire français a l'étranger*, ktorý Clemenceau schválil 29. júla 1919. Podľa tohto štatútu bol všetok francúzsky personál daný k dispozícii cudzím vládam, prešiel do stavu francúzskych vojenských misií a riadil sa ich štatútom. (Podrobnejšie Francouzská vojenská misie v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 34 (Dok. 13).

⁹Pozri BŘACHOVÁ, V.: Francouzská vojenská misie v Československu. In: Historie a vojenství, 1967, č. 6, s. 885 – 893; MARES, A.: Francouzsko-československé vztahy v oblasti vojenství 1918 – 1924 z pohledu Paříže. In: Český časopis historický, 1999, č. 1, s. 55 – 57.

¹⁰BENEŠ, E. Světová válka a naše revoluce, sv. III. (Dokumenty). Praha 1929, s. 509.

¹¹Pozri podrobnejšie Francouzská vojenská misie v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 14 – 20 (Dok. 2).

O vyslaní FVM do Československa a jej úlohách informoval podrobne E. Beneš 25. januára 1919 listom z Paríža ministra národnej obrany V. Klobáča. K listu bola priložená aj kópia medzivládnej zmluvy z 20. januára 1919. (Text listu sa nachádza vo VHA Praha, f. MNO – Prezídium 1918 – 1923, kr. č. 5, por. čís. 13).

¹²Prvým pobočníkom náčelníka Francúzskej vojenskej misie generála Pellého bol kpt. Julien Armand Vercigétorix Flipo.

¹³Blížšie BŘACH, R.: První kroky francouzské vojenské mise v Československu (únor – květen 1919). In: Historie a vojenství, 1997, č. 4, s. 11.

kov všetkých zbraní (pechoty, delostrelectva, jazdeckta, lelectva) atď.¹⁴ Osobitne významné bolo ustanovenie článku IV., ktorý určil, že náčelník Francúzskej vojenskej misie je z titulu zástupcu najvyššieho veliteľ'a čs. armády (prezidenta ČSR Tomáša Garriguea Masaryka), podriadený hlavnému veliteľ'ovi spojeneckých dohodových síl a zvrchovanému veliteľ'ovi československej armády, francúzskemu maršalovi Ferdinandovi Fochovi.¹⁵

Články III. a IV. dohody z 26. januára 1919 však predbiehali skutočnosť. Až 17. februára 1919 sa na základe československo-francúzskej dohody na vládnej úrovni zo 16. februára stal generál Pellé prvým náčelníkom hlavného štábu čs. armády,¹⁶ ktorý vtedy ešte neexistoval. *Dohodu medzi francúzskou a československou vládou o podriadení čs. ozbrojených síl najvyššiemu veleniu maršala Focha* podpísal E. Beneš a G. Clemenceau v Paríži o deň neskôr, 18. februára 1919.¹⁷ Dohoda de facto reagovala na nové skutočnosti vyplývajúce zo vzniku Česko-Slovenska, keďže čs. legionárske vojsko bolo už počas prvej svetovej vojny vyhlásené za spojenecké. Československé ozbrojené sily podriaďovala veleniu maršala Focha za rovnakých podmienok, aké mali ostatné spojenecké štáty. Otázky výlučne vnútorného charakteru dotýkajúce sa čs. armády, boli však naďalej ponechané v kompetencii československého ministerstva národnej obrany (ďalej tiež MNO). Význam tejto dohody pre ČSR bol predovšetkým politický a morálny. Spočíval v tom, že dohoda z 18. februára 1919 oficiálne potvrdzovala Česko-Slovensko za spojenecký štát, čo malo značnú váhu pri riešení sporov so susednými štátmi, ako aj v nadobúdaní prestíže čs. armády v spoločnosti.¹⁸ Spolu s inštrukciou G. Clemenceaua generálovi Pellému¹⁹ z toho istého dňa, táto dohoda upravila náčelníkovi Francúzskej vojenskej misie v ČSR – ako zástupcovi hlavného veliteľ'a Focha – veľmi silné postavenie, ktoré vybočovalo z rámca poradnej funkcie misie deklarovanej v zmluve z 20. januára 1919.

Početný stav Francúzskej vojenskej misie v Česko-Slovensku už v priebehu marca 1919 prekročil stanovenú hranicu, čo si prirodzene vynútilo modifikáciu prílohy I. zmluvy z 20. januára 1919. Realizovalo sa to na základe obojstrannej dohody, ktorú 1. apríla 1919 podpísal v Prahe čs. minister národnej obrany Václav Klofáč a 30. apríla 1919 v Paríži z rozhodnutia francúzskeho ministra vojny, vedúci jeho kancelárie Mordacq.²⁰ Počet dôstojníkov misie vzrástol na 47 a zvýšil sa taktiež počet prideleného mužstva (60). Napokon stav misie upravený novelou z apríla 1919 dlho nevydržal. V súvislosti s vojenským konfliktom na Slovensku s armádou boľševickej Maďarskej republiky rád, od apríla do júna 1919, a následným odchodom talianskych dôstojníkov z Česko-Slovenska, bol nakoniec v priebehu leta 1919 výrazne prekročený.²¹ Do konca roku 1919 len počet francúzskych generálov a dôstojníkov v ČSR vzrástol až na 135.²² Vyžiadali si to predovšetkým vojenské neúspechy čs. armády v bojoch

¹⁴Porovnaj Francouzská vojenská mise v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 21 – 22 (Dok. 3).

¹⁵Tamže.

¹⁶Osobní věstník čs. ministerstva národní obrany 1919, č. 14, 22. 2. 1919.

¹⁷Podrobnejšie Francouzská vojenská mise v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 23 – 24 (Dok. 4 a 5).

Obdobnú dohodu o podriadení poľských ozbrojených síl najvyššiemu veleniu maršala Focha podpísali 14. júna 1919 v Paríži poľský premiér a minister zahraničných vecí v jednej osobe Ignacy J. Paderewski a G. B. Clemenceau. (Pozri VHA Praha, f. FVM 1919 – 1939, kr. č. 3, III. oddelenie (operačné), 2. zväzok, s. 173).

¹⁸BŘACH, R.: Příjezd francouzské vojenské mise, c. d., s. 36.

¹⁹Bližšie Francouzská vojenská mise v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 25 (Dok. 6).

²⁰Podrobnejšie tamže, s. 29 – 30 (Dok. 9).

²¹BŘACH, R.: První kroky francouzské vojenské mise v Československu, c. d., s. 12.

²²FERENCŮHOVÁ, B.: Talianska a francúzska vojenská misia na Slovensku a československo-maďarský konflikt v rokoch 1918 – 1919. In: Slovensko a Maďarsko v rokoch 1918 – 1920 (zostavil Ladislav Deák). Martin, Matica Slovenská 1995, s. 143.

„K 1. januáru mala misia vo svojich radách 135 dôstojníkov...“ (MARES, A.: Francouzsko-československé vztahy, c. d., s. 57). Podľa iných údajov mala FVM v ČSR k 1. októbru 1919 147 dôstojníkov a generálov a 202 poddôstojníkov a mužstva. (BŘACHOVÁ, V.: Francouzská vojenská mise v Československu, c. d., s. 904, pozn. 95).

s maďarskou červenou armádou v druhej polovici mája 1919. Tie tak generál Pellé, ako aj najvyššie vedenie MNO v Prahe prisudzovali talianskemu vojenskému veleniu pod vedením generála Luigi Giuseppe Piccioneho, ktorému už od 25. decembra 1918 podliehali nielen čs. legionárske divízie z Talianska, ale aj všetky ostatné čs. vojenské jednotky na území Slovenska.²³

Dňa 24. mája 1919 vydal minister Kľofáč rozkaz, v ktorom oznámil, že talianske hlavné velenie vyhlásilo úlohu generála Piccioneho, podľa pôvodných dohôd generála Milana Rastislava Štefánika v Paríži a Ríme, za skončenú.²⁴ O dva dni neskôr, 26. mája 1919, sa stal generál Pellé de facto náčelníkom hlavného štábu čs. armády. Francúzsky vplyv v čs. armáde, ako aj profrancúzska orientácia politického vedenia štátu, sa odrazili aj v ďalšom rozkaze ministra Kľofáča z 27. mája 1919. Na jeho základe sa stal 1. jún 1919 dňom výmeny talianskeho velenia za francúzske, a zároveň front s Maďarskom na Slovensku a Podkarpatskej Rusi bol rozdelený na dva armádne úseky – Západnú a Východnú armádu skupinu. Velili im francúzski generáli Eugene Desiré Antoine Mittelhauser a Edmond Charles Adolph Hennocque.²⁵ Okrem tejto závažnej zmeny sa prezident T. G. Masaryk v tejto kritickú situáciu, ktorá ohrozovala samu podstatu existencie štátu, dočasne vzdal jednej zo svojich právomocí a 4. júna 1919 menoval gen. Pellého za najvyššieho veliteľa ozbrojených síl Česko-Slovenska.²⁶ Generál Pellé, bezprostredne po ustanovení do tejto funkcie, vymenoval viac než 100 francúzskych dôstojníkov a generálov na čelo skoro všetkých čs. jednotiek (armádnych a operačných skupín, divízií, brigád, plukov a niekde dokonca samostatných praporetov), ktoré boli nasadené do bojov proti bolševickému Maďarsku. Francúzi tak v tomto období zastávali takmer dve tretiny postov vyšších veliteľov v čs. armáde, od stupňa veliteľa brigády vyššie.²⁷

Tieto i ďalšie opatrenia viedli k podstatnej zmene v štatutárnom postavení FVM v Česko-Slovensku, ktoré sa značne odlišovalo od vtedajšieho postavenia francúzskych vojenských misií v ďalších krajinách strednej a východnej Európy, kde plnili buď poradnú, alebo kontrolnú funkciu.²⁸ Možno povedať, že ak dovtedy misia plnila poslanie „technického poradcu čs. vlády“ (obdobne ako napríklad v Poľsku), v období od júna 1919 až do januára 1926 sa stala rozhodujúcim činiteľom pri výstavbe čs. ozbrojených síl.²⁹ Jej riadiaci tlak smeroval do procesu postupného dotvárania štruktúry MNO a hlavného štábu, budovania mierovej organizácie armády a vojenského školstva podľa francúzskeho vzoru.³⁰ Príslušníci Francúzskej vojenskej mi-

²³Bližšie KLÍPA, B.: Italská vojenská mise v Československu, c. d., s. 41 – 52.

²⁴HRONSKÝ, M.: Boj o Slovensko a Trianon, c. d., s. 172. Pozri tiež FERENČUHOVÁ, B.: Talianska a francúzska vojenská misia na Slovensku, c. d., s. 139; KLÍPA, B.: Italská vojenská mise v Československu, c. d., s. 52 – 78.

²⁵VHA Praha, f. FVM 1919 – 1939, kr. č. 1, I. oddelenie (organizačné), 2. zväzok, s. 7, 11, 37. Bližšie HRONSKÝ, M.: Boj o Slovensko a Trianon, c. d., s. 175 – 176.

²⁶Podrobnejšie Francouzská vojenská mise v Československu 1919 – 1939. Edice dokumentů, c. d., s. 32 (Dok. 11). Generál Pellé zotrval v tejto funkcii až do 27. októbra 1919, keď bol opätovne menovaný za náčelníka Hlavného štábu čs. armády. (Tamže, s. 36 – 37 (Dok. 14 – 15).

²⁷Porovnaj HRONSKÝ, M.: Le rôle de la Mission militaire française dans les combats en Slovaquie et dans la formation des frontières de la Slovaquie en 1919. In: La coopération militaire entre la France et les États d'Europe centrale et orientale de 1919 à 1929. Château de Vincennes 2001, s. 336 – 338.

²⁸Bližšie SCHRAMM, T.: Francuskie misje wojskowe w państwach Europy środkowej 1919 – 1938. Poznań 1987. – 315 s.

²⁹V poradí tretí a zároveň aj posledný náčelník Francúzskej vojenskej misie v Československu, generál Louis-Eugène Faucher (od januára 1926 do decembra 1938), vo svojej záverečnej správe o činnosti FVM 15. decembra 1938 rozdelil jej pôsobenie do troch etáp: február – máj 1919, jún 1919 – december 1925, január 1926 – december 1938. Vychádzali z charakteru jej poslaní a úloh na ňu kladených. (Pozri *La Mission militaire Française auprès de la République Tchéco-Slovaque 1919 – 1938. Rapport de fin mission*. SHAT, 7 N 3136. – Cit. podľa: BŘACH, R.: Příjezd francouzské vojenské mise, c. d., s. 31, pozn. 11).

Jednotlivé etapy rozoberá podrobnejšie FIDLER, J.: Význam francouzské vojenské mise, c. d., s. 119.

³⁰ČAPLOVIČ, M.: Mierová organizácia čs. armády a jej vývoj na Slovensku (1918 – 1928). In: Vojenská história, 1997, č. 1, s. 36.

sie prevzali veliteľskú zodpovednosť v rámci čs. brannej moci a v tomto období zastávali nielen najvyššie veliteľské posty v centrálnych čs. vojenských orgánoch, ale pôsobili aj na vyšších veliteľských stupňoch – zemských vojenských veliteľstvách, divíziách a brigádach (predovšetkým na Slovensku a Podkarpatskej Rusi) a vo vojenskom školstve.

Ak odhliadneme od vojny s Maďarskou republikou rád, tak maximálny rozmach francúzske velenie dosiahlo v čs. armáde v období jeseň 1919 až jar 1920. Tomuto maximálnemu obsadeniu riadiacich a veliteľských miest príslušníkmi FVM zodpovedal aj jej početný stav, ktorý bol najväčší práve v januári 1920, pričom zo 135 francúzskych generálov a dôstojníkov ich až 79 pôsobilo na vyšších veliteľstvách.³¹ Pokiaľ išlo o centrálné čs. vojenské orgány, tak Francúzi stáli v riadiacich funkciách až do počiatku roku 1926. Zastávali nielen post náčelníka Hlavného štábu (gen. Pellé 1919 – 1921, gen. Mittelhauser 1921 – 1925) a jeho 2. zástupcu (gen. Louis Eugène Faucher 1919 – 1926)³², ale aj funkcie prednostu 3. operačného oddelenia (gen. Henri Edouard Rozet 1919 – 1923) a 5. školského a výcvikového oddelenia Hlavného štábu (gen. Joseph Jean Joachim Marie Le Blévec 1920 – 1926) atď.³³

Dňom 1. januára 1926 vstúpilo do platnosti nariadenie prezidenta T. G. Masaryka o premene pôsobnosti Francúzskej vojenskej misie v ČSR na poradnú funkciu. Z postu náčelníka misie bol odvolaný gen. E. Mittelhauser a na jeho miesto menovaný gen. L. E. Faucher, ktorý dočasne zotrval aj na predchádzajúcom poste 2. zástupcu náčelníka Hlavného štábu čs. armády. Náčelník FVM sa v nasledujúcom období stal poradcom ministra národnej obrany, ktorému aj podliehal. Jeho hlavným poslaním bolo podávať ministrom, resp. náčelníkovi Hlavného štábu posudky v zásadných otázkach výcviku i organizácie čs. armády a sledovať vyučovanie na vojenských školách.³⁴ Príslušníci misie sa však aj naďalej podieľali na všetkých reorganizačných plánoch čs. brannej moci a programoch jej modernizácie. Najmä v 30. rokoch 20. storočia sa výstavba čs. letectva, útočnej vzoby a budovanie stáleho opevnenia pozdĺž hraníc čs. republiky³⁵ (podľa vzoru francúzskej Maginotovej línie) nezaobišli bez konzultácií priamo s členmi FVM v Československu, alebo s vyslanými vojenskými expertmi z Francúzska.

V priebehu pohnutého roku 1938 sa vzťahy medzi Československom a Francúzskom postupne ochladzovali, na čom sa podpísala najmä politika vtedajšej francúzskej vlády Édouarda Daladiera. Postavenie Československa na medzinárodnej scéne sa oslabilo. Hlavným dôvodom boli požiadavky nacistického Nemecka na čs. politické vedenie v súvislosti s riešením sudetského problému. Dňa 19. septembra 1938 predložili francúzsky a britský vyslanec v Prahe prezidentovi E. Benešovi ultimatívnu nótu. Žiadali v nej, aby Československo odstúpilo Nemecku územie, kde žilo viac ako 50 percent obyvateľov nemeckej národnosti. Zo strany Francúzska nóta vlastne znamenala definitívne popretie spojeneckých zmlúv z rokov 1924 a 1925. Pevné odhodlanie príslušníkov čs. armády a väčšina obyvateľov republiky brániť svoju vlasť, zmaril osudný mníchovský diktát veľmocí (Nemecka, Talianska, Francúzska a Veľkej Británie) 29. septembra 1938. Prijatie jeho podmienok čs. prezidentom a vládou o deň neskôr, znamenalo začiatok konca medzivojnového Československa. To napokon viedlo aj k odchodu po-

³¹FIDLER, J.: Význam francouzské vojenské mise, c. d., s. 120.

³²Generál Mittelhauser prevzal úrad náčelníka Hlavného štábu po odchode generála Pellého 1. januára 1921. Súčasne bol menovaný aj do funkcie náčelníka FVM v ČSR. (VHA Praha, f. MNO – Prezídium 1918 – 1923, kr. č. 14, MNO pres. pol. 3, 1920, por. čís. 28).

Generál Faucher zastával post 2. zástupcu (podnáčelníka) náčelníka HŠ od septembra 1919. (Kol. autorov: Československá generalita. Biografie. Armádní generálové 1918 – 1938. Praha, HÚ AČR 1995, s. 18).

³³FIDLER, J.: Faucher a tí druzí. Francouzští, italští a ruští generálové v čs. službách. In: Sborník Vojenské akademie v Brně věnovaný mezinárodní konferenci Češi a Slováci ve střední Evropě ve 20. století. Brno 1993, s. 130.

³⁴BŘACHOVÁ, V.: Francouzská vojenská mise v Československu, c. d., s. 910.

³⁵Pozri napríklad STEHLÍK, E.: Francie a opevňování Československa ve třicátých letech. In: Historie a vojenství, 1999, č. 4. s. 814 – 847.

sledných príslušníkov FVM vedených generálom L. E. Faucherom z Československa. Pôsobenie misie bolo definitívne ukončené k 31. januáru 1939.³⁶

* * *

Publikovaný archívny dokument je uložený vo Vojenskom historickom archíve v Prahe, vo fonde Francúzska vojenská misia 1919 – 1939, kr. č. 5, 1919, 11. zväzok, 3. oddelenie, por. čís. 73. Jeho obsahom je *Správa o činnosti Francúzskej vojenskej misie v Česko-Slovensku* od jej príchodu do republiky až do októbra 1919. Originál dokumentu má príslušné kancelárske poznámky (signatúry), pečiatku a podpis spracovateľa.

Po formálnej stránke je dokument preložený a prepísaný v úplnom znení v súlade s edičnými zásadami (dátum, miesto vydania a stručný záhlavný regist). V preklade dokumentu je pripojený poznámkový aparát, ktorý obsahuje poznámky vysvetľujúceho, resp. doplňujúceho charakteru a v zátvorkách [...] sú uvedené vecné poznámky. Vzhľadom na všeobecne platné edičné zásady je dokument ponechaný v pôvodnej grafickej úprave.

³⁶SLUKA, V.: Československá armáda v datech III (1935 – 1939). In: Tamže, 1996, č. 1, s. 119.

GENERÁLNY ŠTÁB
ČESKO-SLOVENSKEJ ARMÁDY

3. oddelenie
Č. 6276/3 614

Praha, 14. októbra 1919

Generál P E L L É,
najvyšší veliteľ Česko-Slovenskej armády,
náčelník Francúzskej vojenskej misie
v Česko-Slovenskej republike,

pánovi ministromi národnej obrany¹

SPRÁVA O ČINNOSTI FRANCÚZSKEJ MISIE²

Hlavné riešené otázky a dosiahnuté výsledky

Pri svojom príchode do Prahy vo februári 1919 Francúzska misia musela zápasit' s mnohými ťažkosťami, aby mohla plniť úlohu poradcu, ktorá jej bola zverená. Tieto ťažkosti vyplývali z chaotickej situácie, v ktorej sa Ústredná vojenská správa a rozličné zložky, ktoré mali vytvoriť česko-slovenskú armádu, nachádzali bezprostredne po revolúcii³ a podpísaní prímeria.

Česko-slovenská armáda v tom čase disponovala iba dvomi divíziami legionárov z Talianska; divíziou legionárov z Francúzska, bez delostrelectva a obsluhy, a tiež zložkami bývalej armády⁴, ktoré sa začali preskupovať do práporov, plukov a brigád. Ministerstvo národnej obrany malo iba jedno vojenské oddelenie a jeho početný stav bol v porovnaní s mnohými úlohami, ktoré bolo treba riešiť, nízky.

Sústavnou prácou, v čoraz užšej súčinnosti s česko-slovenskými orgánmi, sa Francúzska misia usilovala prispieť k nastoleniu poriadku v armáde, k jej sformovaniu do veľkých jednotiek, k jej premyslenému územnému rozmiestneniu a k jej výcviku. V súčasnosti je sformovaných 12 divízií, sú otvorené [vojenské] školy a generálny štáb⁵ armády je funkčný.

Vojna na Slovensku proti Maďarom poskytla francúzskym dôstojníkom príležitosť začleniť sa do vojska po boku ich česko-slovenských druhov. Zároveň v samotnej ústrednej správe sa francúzske zložky viac zblížili so zodpovedajúcimi česko-slovenskými zložkami. Trvalým cieľom náčelníka misie, vymenovaného spočiatku za šéfa generálneho štábu a neskôr za hlavného veliteľa česko-slovenskej armády, bolo dosiahnuť, aby v každom oddelení generálneho štábu, v každom veľkom útvere MNO existovala blízka a sústavná spolupráca dôstojníkov oboch národov. To je nevyhnutná podmienka na to, aby práca francúzskych dôstojníkov pri-

¹Správu adresoval náčelník Francúzskej vojenskej misie v ČSR, generál Maurice César Joseph Pellé, vtedajšiemu čs. ministromi národnej obrany Václavovi Jaroslavovi Klofáčovi.

²Oficiálny názov vo francúzskom jazyku znel – Mission militaire française auprès la République Tchéco-Slovaque.

³T. j. po vzniku Česko-Slovenska 28. októbra 1918.

⁴T. j. bývalej rakúsko-uhorskej (c. a k.) armády.

⁵Oficiálny názov bol Hlavný štáb (HŠ). Vznikol v máji 1919 zlúčením dovtedajšieho III. odboru MNO a Hlavného veliteľstva čs. vojsk na Slovensku. V štruktúre MNO mal HŠ osobitné postavenie. Koncentrovala sa v ňom veliteľská pôsobnosť ministerstva, zahrňujúca zásadné i čiastkové úlohy prípravy obrany štátu. (SLUKA, V.: Československá armáda v datech I (1918 – 1920). In: Historie a vojenství, 1995, č. 5, s. 114.)

niesla plný úžitok. Je to aj najlepší spôsob prípravy česko-slovenských dôstojníkov na to, aby neskôr mohli nahradiť svojich francúzskych druhov.

Toto zblíženie skutočne prispelo k zvýšeniu vzájomnej dôvery a viedlo k čoraz viditeľnejším výsledkom. Generálny štáb sa postupne stáva kompaktnější, upresňujú sa pracovné metódy, a tento orgán, ktorý má prvoradý význam pre budúcnosť česko-slovenskej armády, bude čoskoro natoľko životaschopný, aby mohol pertraktovať a doriešiť otázky, ktorými sa zaoberá a bude sa zaoberať.

Za účelom poskytnutia detailnejších informácií o činnosti misie a výsledkoch, ktoré sa doteraz dosiahli, nasledujúca časť prináša prehľad o práci, ktorú jednotlivé oddelenia⁶ už realizovali alebo realizujú.

1. ODDELENIE – VŠEOBECNÁ ORGANIZÁCIA⁷

Organizačná práca, uskutočňovaná 1. oddelením, sa zameriavala najmä na nasledujúce body: Usporiadanie rozličných zložiek československej armády.

Organizovanie nových divízií.

Reorganizácia Ministerstva národnej obrany a generálneho štábu.

Rozmiestnenie vojenských jednotiek na území so zreteľom na dislokáciu v čase mieru a organizácia mobilizácie.

Demobilizácia starých ročníkov.

Výskum a rozličné projekty týkajúce sa budúcej organizácie česko-slovenskej armády.

Už 28. februára bol vypracovaný projekt, týkajúci sa vytvorenia ôsmich divízií v priebehu jari 1919. Toto číslo predstavovalo maximum, ktoré bolo možné dosiahnuť za toho stavu vojnového materiálu, ktorým armáda disponovala. Projekt odhalil nedostatky v tomto smere, chýbal predovšetkým delostrelecký materiál a kone, ktoré bolo treba doplniť. V dôsledku toho navrhovaný program možno pokladať len za minimálny, a to sa týka tak počtu divízií, ako aj vybavenia každej z nich rozličnými prostriedkami a zvlášť delostrelectvom.

Počiatočné práce, týkajúce sa systematickej reorganizácie armády, ako aj prvé objednávky materiálu a koní opierali sa o tento pôvodný program, počítajúci s ôsmimi divíziami.

Pod tlakom udalostí na Slovensku sa v júli tohto roku pristúpilo k budovaniu divízií z jednotiek rozptýlených na území, a to vytvorením štyroch nových divízií. V súčasnosti tak existuje dvanásť divízií.⁸

Zároveň s uskutočňovaním reorganizačnej práce v armáde prebiehal prieskum týkajúci sa organizácie ministerstva národnej obrany. V apríli bol vypracovaný projekt predpokladajúci vytvorenie generálneho štábu, ktorý je zložený zo štyroch oddelení:

1. oddelenie – Organizácia a mobilizácia,
2. oddelenie – Spravodajská služba,
3. oddelenie – Operácie a výcvik,
4. oddelenie – Doprava.

⁶Rozumej oddelenia Francúzskej vojenskej misie.

⁷U nás v zaužívanej terminológii – Organizačné oddelenie.

⁸Číslovanie a dislokácia divízií bola v tom čase nasledovná: č. 1 Hradec Králové, č. 2 Plzeň, č. 3 Litoměřice, č. 4 Košice, č. 5 Opava, č. 6 Brno, č. 7 Praha, č. 8 Olomouc, č. 9 České Budějovice, č. 10 Užhorod, č. 11 Zvolen a č. 12 Tmava. (Dvacet let československé armády v osvobozeném státě. Praha, Orbis 1938, s. 136.)

Iné služby ministerstva boli sústredené do určitého počtu sekcií.

Vojna na Slovensku mala za následok vytvorenie generálneho štábu čs. armády, ktorý vznikol fúziou oddelení Vojenskej sekcie MNO a zodpovedajúcich príslušných oddelení Francúzskej misie. Avšak v dôsledku veľmi slabého materiálneho vybavenia, zapríčineného nedostatkom vhodných priestorov, nefungoval ešte uspokojivo.

Na konci septembra bola schválená inštrukcia o organizácii ministerstva, ale ešte nenadobudla platnosť.

Okrem bežných organizačných otázok, 1. oddelenie pokračuje v štúdiu projektov, týkajúcich sa budovania mierovej organizácie armády. Už v prvých dňoch pobytu v Prahe bola vyhotovená nóta, v ktorej sa premietli prvky všeobecnej formy armády. Návrh zákona o odvode, sprevádzaný vykonávacím nariadením, bol odovzdaný komisii poverenej vypracovaním návrhu zákona. Iné návrhy sa týkajú základných dokumentov, ktoré majú byť predložené Národnému zhromaždeniu, keď bude pevne určená základňa odvodov. Ide o: Zákon o všeobecnej organizácii armády, Zákon o telesách a početnom stave armády a Zákon o štatúte, náboře a služobnom postupe dôstojníkov.

2. ODDELENIE – SPRAVODAJSKÁ SLUŽBA⁹

2. oddelenie od svojho založenia vykonáva súhrnný prieskum o susedných krajinách – Nemecku, Rakúsku, Maďarsku, Poľsku a Rusku, a to z politického a vojenského hľadiska. Tento prieskum, ktorý spočiatku robili výhradne francúzski dôstojníci, sa v súčasnosti vykonáva v spolupráci s oddelením obsadeným československým personálom. Poskytuje príležitosť na vydávanie týždenných vestníkov, spracovaných vo francúzštine a v češtine. 2. oddelenie misie začalo a pokračovalo v organizovaní výchovy čs. dôstojníkov 2. oddelenia generálneho štábu podľa našich pracovných metód a našich spôsobov využívania spravodajských informácií. Toto oddelenie má na starosti aj organizovanie kartografického oddelenia armády.

3. ODDELENIE – OPERÁCIE A VÝCVIK¹⁰

Mimo obdobia aktívnych operácií na Slovensku, počas ktorého toto oddelenie hralo rozhodujúcu úlohu vypracúvaním operačných plánov, rozkazov a inštrukcií vydávaných veliteľom vojenských uskupení, sa bežná práca týkala častých pohybov, vynútených preskupovaním jednotiek, sústredovaním alebo striedaním jednotiek, buď na hranici s Poľskom, alebo na Slovensku, v Čechách alebo na Morave. Po skončení bojov s Maďarskom 3. oddelenie pokračuje v realizácii národného dislokačného plánu veľkých armádnych jednotiek, aby umožnilo pristúpiť čo najskôr k štúdiu rôznych predvídateľných situácií, ktoré v mierových časoch tvoria jeho najdôležitejšiu úlohu; preskúvanie vojnových plánov v rozličných možných prípadoch, príprava zastieracích a sústredovacích plánov, všeobecné direktívy, organizácia velenia, nevyhnutné defenzívne práce atď...

⁹U nás v zaužívanej terminológii – Spravodajské oddelenie.

¹⁰U nás v zaužívanej terminológii – Operačné a výcvikové oddelenie.

Prvým dosiahnutým výsledkom je všeobecná organizácia, ktorá je v platnosti od 1. októbra: rozmiestnenie dvanástich divízií v ich územných zónach vnútri každej zo štyroch veľkých oblastí – Čiech, Moravy, Slovenska a Podkarpatskej Rusi.¹¹ Pohyby súvisiace s rozmiestňovaním jednotiek pokračujú systematicky a takou rýchlosťou, ako to umožňujú ťažkosti spojené s ubytovaním, presunom a premiestňovaním jednotiek.

3. oddeleniu prináležia všetky otázky súvisiace s výcvikom, a v tejto sfére dôstojníci misie od svojho príchodu do Prahy vyvíjali aktívne úsilie, aby poskytli česko-slovenskej armáde vojenský výcvik na novom základe, pričom v potrebnej miere odstránili doktríny a metódy bývalej rakúsko-uhorskej armády.

Základné predpisy a osobitne príručka pre pechotu boli dopracované a preložené do češtiny. Taktiež boli zriadené prvé vojenské školy. Už v súčasnosti sa dosiahli veľmi hodnotné výsledky. Školy v Miloviciach¹², konkrétne pechotná škola, pripravuje budúcich dôstojníkov a inštruktorov pechoty. Škola generálneho štábu v Prahe pripravuje prvé povýšenie vybraných dôstojníkov.¹³ Za krátky čas vznikne škola v Hraniciach.¹⁴

4. ODDELENIE – DOPRAVA¹⁵

4. oddelenie Francúzskej misie vyvíjalo činnosť v dvoch rozličných smeroch:

1./ Ako francúzske oddelenie bolo 4. oddelenie určitým typom delegovaného orgánu 4. oddelenia v Paríži, a malo tak riešiť všetky otázky súvisiace s organizáciou dopravy medzi Francúzskom a Česko-Slovenskom a slúžiť ako prostredník medzi oboma vládami.

2./ Ako oddelenie pre organizáciu a výcvik sa 4. oddelenie využívalo na budovanie komunikačných a tylových služieb v česko-slovenskej armáde a následne s nimi spolupracovalo.

I. Potravinové zásobovanie československého štátu

4. oddelenie sa od svojho príchodu muselo zaoberať potravinovým zásobovaním československého štátu.

V marci Francúzska misia zorganizovala a expedovala do Prahy prvý vlak s potravinami, vypravený z Francúzska do Česko-Slovenska.

¹¹Výnos o všeobecnej organizácii armády vydalo MNO pod č.j. 37.420 org. až 10. októbra 1919. Ten definitívne rozhodol o rozdelení územia ČSR na štyri zemské vojenské obvody, ktoré sa ďalej členili na 12 divízií (5 Čechy, 3 Morava, 3 Slovensko a 1 Podkarpatská Rus) a 24 brigádnych oblastí. Výnos zároveň upravoval aj kompetencie a organizáciu zemských, divíziínych a brigádnych veliteľstiev. (ČAPLOVIČ, M.: Mierová organizácia čs. armády a jej vývoj na Slovensku (1918 – 1928). In: Vojenská história, 1997, č. 1, s. 38.)

¹²V Miloviciach sa vtedy nachádzala inštrukčná škola pre pechotu (začala činnosť 16. 9. 1919) a inštrukčná škola pre delostrelectvo (od 19. 9. 1919). (Tamže.).

¹³V skutočnosti šlo o prvý kurz pre výchovu dôstojníkov generálneho štábu, ktorý sa začal 15. septembra 1919 a jeho absolventi (spolu 32) boli počnúc 3. januárom 1920 pridelení k veliteľstvám vyšších jednotiek (divízií) a vojenských telies (plukov) čs. armády. Vo februári 1920 boli dovtedajšie kurzy pre výchovu dôstojníkov gšt., ktoré prebiehali až do augusta 1921, premenované na Školu generálneho štábu. Jej nástupcom sa od 1. novembra 1921 stala Válečná škola. (Bližšie VONDRÁŠEK, V.: Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čs. armádě 1918 – 1939. In: Vojenská história, 2000, č. 1, s. 23 – 26.)

¹⁴Íšlo o dôstojnícku školu v Hraniciach na Morave, ktorá bola zriadená 15. januára 1920. Od 10. februára 1920 sa nazývala Vojenskou akadémiou.

¹⁵U nás v zaužívej terminológii – Dopravné oddelenie.

Potom bola vytvorená trvalá zásobovacia trasa smerujúca z Francúzska cez Taliansko a Rakúsko, ďalej trasa cez Terst a zároveň v spolupráci s Američanmi aj na rieke Labe.

Medzitým 4. oddelenie viackrát intervenovalo v Najvyššej hospodárskej rade s cieľom zabezpečiť potreby česko-slovenského štátu a dostalo potrebné množstvá potravinových zásob.

V Prahe bolo vytvorené zastupiteľstvo Najvyššej hospodárskej rady; náčelník 4. oddelenia misie je jeho členom.

Organizácia a doprava

4. oddelenie v spolupráci s českými úradmi muselo počas celého obdobia primeria organizovať a koordinovať celú medzinárodnú dopravu.

a) Vlaky nazývané T.S. – (voziace z Francúzska všetok materiál a potraviny objednané česko-slovenským štátom a prechádzajúce cez Taliansko a Rakúsko.)

b) Vlaky prichádzajúce z Terstu.

c) Vlaky prichádzajúce zo základne v Miláne. (Doprava materiálu určeného Česko-Slovensku.)

d) Poľské vlaky prepravujúce všetok materiál určený Poľsku a prechádzajúce cez Česko-Slovensko.

e) Doprava vodnou cestou (Labe a Dunaj).

f) Preprava Orient-Expresom (Vlak Dohody).

g) Rozličná preprava vyvolaná osobitnými potrebami česko-slovenského štátu (doprava nafty z Rumunska, doprava koní z Maďarska a Koblenzu, doprava cukru z Juhoslávie, doprava repatriovaných zajatcov z Ruska, Rumunska, Tešínska atď).

Úloha sprostredkovateľa medzi česko-slovenskou vládou a francúzskou vládou

Z tohto dôvodu 4. oddelenie malo odovzdávať a podporovať všetky žiadosti československého štátu týkajúce sa:

a) kolesových vozidiel a lokomotív požadovaných likvidačným orgánom bývalého Rakúska;

b) kolesových vozidiel a lokomotív zabraných Maďarmi alebo dočasne odstúpených Rumunom;

c) lokomotív požadovaných na postúpenie Francúzsku;

d) budúcej organizácie veľkých komunikačných trás prechádzajúcich Česko-Slovenskom – železníc a riečnych ciest, vrátane spojenia Rýna, Labe a Dunaja.

Ako sprostredkovateľ sa 4. oddelenie malo zaoberať aj rozličnými otázkami obchodného a hospodárskeho charakteru. Okrem iného:

a) nákupom cukru, uskutočňovaného Francúzskom v Česko-Slovensku, ktorého dopravu muselo 4. oddelenie organizovať tak, aby sa využili prázdne prepravné kapacity vracajúce sa do Francúzska a Terstu a po Labe do Hamburgu.

b) otázkou dodávok uhlia Rakúsku (konferencia, ktorá sa koncom augusta konala vo Viedni).

II. Čo sa týka všeobecnej organizácie služieb a dopravy, na generálnom štábe československej armády bolo vytvorené 4. oddelenie nazvané etapné a služieb, poverené riadením všetkej vojenskej dopravy a koordinovaním činnosti rozličných služieb. Toto 4. oddelenie sa skladá z dôstojníkov niekdajšieho 4. oddelenia Francúzskej misie a kompetentných československých dôstojníkov.

Čo sa týka špeciálne organizovania dopravy vojenským jednotkám, 4. oddelenie vytvorilo orgán poverený riadením a centralizovaním všetkých vojenských transportov v operačnej zóne (Riaditeľstvo dopravy na Slovensku).

Napokon prednáškami o tylových službách a železničiach, ktoré boli usporiadané pre československých dôstojníkov navštevujúcich výcvikové kurzy, dôstojníci 4. oddelenia prispeli k všeobecnej výchovnej úlohe prináležiacej Francúzskej misii.

DELOSTRELECTVO

Činnosť francúzskych dôstojníkov z Riaditeľstva delostrelectva sa orientovala na nasledujúce rozličné odvetvia:

1. VÝROBA

Preskúmanie prostriedkov, ktoré má krajina k dispozícii na výrobu vojnového materiálu a munície (delostrelectvo a pechota). Impulz daný výrobe vo všetkých odvetviach. (Osobitne sa treba zmieniť o výsledkoch dosiahnutých pri výrobe delostreleckej munície, ktorá pri príchode misie neexistovala a ktorá od toho času stačila vytvoriť uspokojivé zásoby.)

2. USKLADNENIE A REKUPERÁCIA¹⁶

Podpora poskytnutá československým úradom s cieľom zaviesť poriadok do materiálneho a muničného chaosu, ktorý existoval na území Česko-Slovenskej republiky po revolúcii. Veľké množstvo munície bolo možné rekuperovať, čo urobilo veľké služby počas posledných operácií.

3. VÝSKUM NOVÝCH MATERIÁLOV A VÝZBROJE – VYNÁLEZY, SKÚŠKY – REKAPITULÁCIA

Pri všetkom tomto výskume delostrelecká služba Misie postupovala v zhode s československými technickými službami. Výskum sa doteraz orientoval na nové poľné delo; na protiletadlové delo, novú pušku, ľahký guľomet, rozličné druhy granátov. Väčšina týchto skúšok ešte stále prebieha a možno dúfať, že československé vojsko si na ich základe osvojí zdokonalenú výzbroj.

4. OTÁZKY TÝKAJÚCE SA PUŠNÉHO PRACHU

Otázka národnej výroby, výskum a skúšky, týkajúce sa použitia francúzskeho pušného prachu v česko-slovenskom materiáli.

5. OBJEDNÁVKY

Úloha technických poradcov, pokiaľ ide o objednávky zadávané národnému priemyslu a cudzine.

6. VÝZBROJ OBJEDNANÁ OD FRANCÚZSKEHO ŠTÁTU

Prostredník pre všetky objednávky, pochádzajúce od delostrelectva (ľahké guľomety, delá, munícia atď...).

¹⁶Rekuperácia (lat.) – vo vojenskom význame kontrola streliva a predĺženie jeho životnosti.

7. ORGANIZÁCIA

Príprava organizačných projektov delostrelectva. Prieskum vývoja, ktorý sa má realizovať. V súčasnosti sa realizuje projekt predpokladajúci vytvorenie 12 delostreleckých divízií a jednej delostreleckej zálohy.

8. ROZLIČNÉ OTÁZKY

Organizovanie služby pri rozdeľovaní materiálu. Inšpekcia materiálu. Stáže českých dôstojníkov vo Francúzsku.

AUTOMOBILOVÁ SLUŽBA

Čo sa týka výroby, skúšok a pokusov, objednávok, spravodajstva a organizácie, automobilová služba Misie, pokiaľ to možno porovnávať, hrá úlohu analogickú delostreleckej službe.

ŽENIJNÁ SLUŽBA

VŠEOBECNÁ ORGANIZÁCIA

Bol pripravený všeobecný program organizácie ženijnej služby; jeho uskutočnenie je predurčené principiálnymi otázkami a otázkami reálneho stavu.

PREDPISY ČESKOSLOVENSKEJ ŽENIJNEJ SLUŽBY

Dôstojníci československej ženijnej služby boli v čítanej forme oboznámení s predpismi francúzskej ženijnej služby. Jeden z týchto predpisov, týkajúci sa štátnej cestnej správy je v štádiu priprav. Bol vyhotovený špeciálny slovník.

TOVÁRNE NA VÝROBU MATERIÁLU

Uskutočnili sa návštevy najdôležitejších tovární na výrobu ženijného materiálu. Preskúmala sa ich použiteľnosť a vyhodnotili sa ich výrobné kapacity.

OBJEDNÁVKY ŽENIJNÉHO MATERIÁLU

Prostredníctvom misie boli súkromnému priemyslu v Česko-Slovensku a vo Francúzsku zadane dôležité objednávky.

SEDLIACKE VOZY

Boli schválené predložené návrhy používať pri všetkých cestných transportoch vozy domáceho sedliackeho typu a príslušné objednávky boli pod kontrolou ženijnej a železničnej služby, simultánne zadané určitému počtu súkromných podnikov. Vráťane rýchlych konských záprahov bolo týždenne vyrobených až 200 vozov. Tohto materiálu je stále veľký nedostatok, čo súvisí s otázkami rozpočtu.

FORMOVANIE JEDNOTIEK

So zreteľom na personál, ženijné vojsko bolo dočasne sformované do 24 jednotiek (rôt) a rozdelené medzi dvanásť divízií. Zoskupovanie týchto jednotiek je v štádiu premien a zodpovedá definitívnemu organizačnému projektu.

TECHNICKÉ PRÁPORY

Určené na nahradenie početných formácií francúzskej ženijnej služby z vojnových čias (plynová služba, vodohospodárska, elektrotechnická, obsluha svetlometov, rýpadiel, píl atď.) Jeden prápor je takmer sformovaný.

PARKY DIVÍZNEJ ŽENIJNEJ SLUŽBY

Predpokladá sa, že v mierových časoch bude organizovaných 12 parkov. Štyri boli vytvorené a sú pridelené k divíziám na Slovensku. Dva parky sú v štádiu príprav. Zriadenie ďalších šiestich parkov sa plánuje.

MOSTNÉ ZARIADENIA

Bolo zhromaždené vybavenie (okrem koní a vozidiel) iba pre päť mostných zariadení. Ďalšie sa pripravujú sústreďovaním materiálu, nachádzajúceho sa v skladoch. Jeho rozdeľovanie sa v súčasnosti nerobí.

LETECTVO

Leteckú službu Francúzskej misie až do 20. júna tvoril jediný dôstojník, major Bordage. 15 dní po svojom príchode do Prahy bol tento vyšší dôstojník vyslaný na služobnú cestu do Francúzska, odkiaľ sa vrátil koncom mája.

Práce, týkajúce sa definitívneho organizovania letectva, sa mohli začať až začiatkom júla, keď ukončenie operácií na Slovensku, ktoré si vyžadovali náhlu improvizáciu, umožnilo plnšie sa venovať príprave programu.

Úloha predstavovala početné ťažkosti, ktoré ešte nie sú celkom prekonané.

Čo sa týka špecializovaného personálu, vybavenia a zariadení rôzneho druhu, československé letectvo takmer neexistovalo. Neexistovalo nijaké racionálne usporiadanie oddelení a služieb. Velenie vykonávali rozličné orgány, na jednej strane technici, na druhej letci.

Súpis materiálnych zdrojov bol vykonaný s ťažkosťami.

V júli bol vypracovaný:

1. okamžitý realizačný program,
2. súhrnný organizačný projekt .

Okamžitý realizačný program zahŕňal zriadenie piatich letiek, dvoch parkových čiat a jednej pilotnej školy.¹⁷

Všetky tieto formácie v súčasnosti existujú, ale iba v dočasnej podobe.

Súhrnný organizačný projekt bol 15. júla predložený veliacemu generálovi. Pri príležitosti následného predloženia rozpočtu parlamentu, bol prepracovaný.

Tento projekt obsahuje realizáciu programu, zahŕňajúceho 42 letiek v mierových časoch, z ktorých 18 sa má utvoriť v roku 1920.

¹⁷Pilotná škola bola založená 10. januára 1919 v Prahe. V októbri 1919 sa premiestnila do Chebu. (RAJLICH, J. – SEHNAL, J.: Vzduch je naše more. Československé letectví 1918 – 1939. Praha, Naše vojsko 1993, s. 20.)

Okrem výsledkov dosiahnutých počas troch posledných mesiacov, treba sa osobitne zmieniť o úspešných rokovaníach v Paríži o 155 lietadlách ako bezplatného daru francúzskej vlády.¹⁸

Rovnako je potrebné zdôrazniť, že lietadlo zmontované českými letcami vykonalo po prvýkrát let Praha – Paríž a späť, a že od 8. októbra funguje letecká poštová linka medzi Prahou a Užhorodom (700 km).

Na druhej strane, v dôsledku rokovaní, iniciovaných letectvom misie, do Prahy príde v krátkom čase dôležitá francúzska letecká firma, aby tam zriadila továreň, ktorá bude fungovať vo forme českej akciovej spoločnosti a za účasti francúzsko-českého kapitálu.

INTENDANTÚRA

I. Činnosť intendantčnej služby Misie bola absorbovaná na jednej strane samotnou administratívou Misie a na druhej strane otázkami týkajúcimi sa potrieb česko-slovenského vojska alebo organizovania česko-slovenskej intendantčnej služby.

II. V ďalšej časti sa uvádzajú najpertraktovanejšie otázky:

Dovoz tovarov do Česko-Slovenska, potrebných na výživu česko-slovenského vojska.

Požiadavky boli predložené už v marci; v nasledujúcich mesiacoch pokračovali a týkali sa hlavne ryže, múky, zrnkovej kávy, mäsových konzerv. V súčasnosti tieto dodávky prichádzajú hlavne česko-slovenskému ministerstvu výživy. Tento dovoz umožnil odvrátiť krízu, ktorá mohla byť vážna.

Dovoz odevných látok pre česko-slovenské vojsko do Česko-Slovenska

Látky farby kaki na odevy pre československých dôstojníkov sa požadovali od mája. Tieto požiadavky boli uspokojené.

V septembri intendantúra sprostredkovala ponuku, získať vo Francúzsku 1 000 000 metrov látok na zhotovenie bielizne pre vojsko, ktorá mu veľmi chýba. Česko-slovenská vláda túto ponuku akceptovala a predložila objednávku.

Žiadosť o rozličný materiál

Vo Francúzsku bolo vyžiadanych 24 poľných pekární a 225 poľných kuchýň. Intendantúra sprostredkovala, aby čs. vojsko dostalo zásielku mydla, ktorého bol úplný nedostatok.

Obchodná výmena mohla byť úspešná aj s poľskou vládou (petrolej-nafta) za 120 km potrubia.

Organizovanie československej intendantúry

Len čo to bolo možné, boli vyhotovené inventáre a uskutočnený podrobný súpis zdrojov česko-slovenského vojska v šatstve, obuvi, konských postrojoch, výstroji a proviantu. Súpis ostáva ako štatistický dokument.

Vykonal sa početné prieskumy a vypracovali sa projekty, týkajúce sa žoldu dôstojníkov a poddôstojníkov z povolania, slúžiacich v československom vojsku. Vyústili do určitého zvýšenia, naliehavo potrebného v dôsledku drahého živobytia.

¹⁸V skutočnosti darovalo Francúzsko čs. vojenskému letectvu 115 lietadiel, z ktorých bolo 50 stíhacích typu Spad (z nich bolo 46 vo verzii S. VII C. 1 a 4 vo verzii S. XIII C. 1), 50 pozorovacích Salmsonov – Sal 2 A.2 a 15 bombardovacích Voisinov – Voi 10 BN. 2. Išlo o vojnové prebytky, z ktorých značná časť bola technicky opotrebovaná. (Tamže, s. 14.)

Iné prieskumy sa vykonali pre organizovanie samotnej intendantúry a pre ustálenie administratívnych základov. Sú vodidlom pre predstaviteľa francúzskej intendantúry v česko-slovenskej komisii pre organizáciu administratívy. Intendant misie kompletne vypracoval administratívne inštrukcie pre chod školy v Miloviciach.

Intendantúra Misie vo všeobecnosti vplývala v najvyššej možnej miere na to, aby sa dosiahli zlepšenia, inšpirované francúzskymi predpismi, prispôsobujúc ich zvyklostiam doteraz zaužívaných v česko-slovenskom vojsku.

ZDRAVOTNÁ SLUŽBA

V ďalšej časti sú uvedené hlavné riešené otázky:

Repatriácia česko-slovenských vojnových zajatcov

Zdravotná služba (ZS) Misie musela od začiatku poskytovať pomoc pri riešení rozličných ťažkostí, spôsobených buď dopravnými otázkami, alebo spormi vo veci zmien susedných vlád (Maďarsko – Ukrajina). V Stanislave¹⁹ bol zriadený repatričný úrad, ktorého činnosť bola prerušená bojovými akciami. Pokiaľ ide o zajatcov z Talianska, Maďarska, Rakúska, Nemecka, repatriácia bola v súčasnosti ukončená; početní česko-slovenskí štátni príslušníci ostávajú ešte v Poľsku a na Ukrajine. Ich repatriácia je teraz zverená osobitnému odboru, ktorý už nepatrí pod ZS.

Boj proti týfusu

Prieskum vykonaný vo veci týfusu na Ukrajine a v Haliči, uskutočnený čiastočne na mieste, viedol k vytvoreniu a posilneniu karanténnych zariadení, ktoré v dôsledku bojov prebiehajúcich v regióne Košice – Užhorod, bohužiaľ, nenadobudli stabilný charakter. Na druhej strane poskytnuté informácie pravdepodobne prispeli k rozhodnutiu štátneho podsekretariátu pri francúzskej zdravotnej vojenskej službe participovať na boji v samom ohnisku epidémie. Osobitná medzinárodná misia bola vyslaná na základe iniciatívy poľskej vlády, vyvolanej žiadosťou pražskej Misie a predloženej Misii vo Varšave.²⁰

Česko-slovenský Červený kríž

Kompetencie a postavenie Česko-slovenského červeného kríža voči Vojenskej zdravotnej službe boli definitívne určené predpisom a dotvorené v praxi (organizovanie zásob, rezervy atď...).

Ministerstvo zdravotníctva

Uskutočnili sa početné konferencie vo veci spresnenia rozličných predpisov (očkovanie, relementácia krvného séra atď...).

Nákup liekov a vojenského materiálu

Zákroky vyvolané potrebami vojska vyústili do nákupu liekov v hodnote 300 000 frankov a zdravotníckeho materiálu v hodnote 3 000 000 frankov. Uvedený tovar dodal štátny podsekretariát pri Vojenskej zdravotnej službe. Práve prebiehajúce, ale ešte neskončené dodávky

¹⁹Stanislavov – dnes na Ukrajine.

²⁰Francúzska vojenská misia prišla do Poľska začiatkom roka 1919. Jej prvým náčelníkom do roku 1920 bol francúzsky generál Paul Prosper Henry a po ňom v rokoch 1920 – 1921 francúzsky generál Albert Henri Niessel. (Podrobnejšie SCHRAMM, T.: Francuskie misje wojskowe w państwach Europy środkowej. Poznań 1987, s. 13 – 23.)

súvisia s dopravnou krízou. Navyše, je v zásade dohodnuté, že nákup liekov v hodnote 70 000 frankov, určený pre potreby bežnej prevádzky, sa odsúhlasuje štvrt'ročne.

Organizácia vojenskej zdravotnej služby

V zásade sa uplatňujú francúzske predpisy, prišlo sa k príprave československých predpisov, avšak čaká sa na potrebný impulz – zriadenie technickej sekcie, ktorej návrh nie je definitívne podpísaný.

Rovnako je pripravený návrh na založenie školy, ktorá sa zdá nevyhnutná na zabezpečenie náboru vojenských lekárov, v zhode s predstaviteľmi Univerzity.²¹ Tento návrh už čaká len na definitívny podpis.

Francúzska vojenská misia Praha
3 oddelenie
[okrúhla pečiatka]

podpísaný [plukovník] SOMON²²

²¹Názov a sídlo univerzity sú v origináli dokumentu nečitateľné.

²²Vlastnoručný podpis na francúzskom origináli.

Plukovník Somon zastával od júla 1919 funkciu pobočníka náčelníka Hlavného štábu a šéfa Francúzskej vojenskej misie v ČSR generála Pellého. (SCHRAMM, T.: Francuskie misje wojskowe, c. d., s. 144.)